

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle

LSL 57 ja 57a § aloite väliaikaisesta toimenpidekiellosta

sähköpostitse kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Asia: KIIREINEN toimenpidekieltoaloite hakkuista ja maanmuokkauksesta, jotka heikentävät Pyhännän puolen ”Hällämönharju-Valkeiskankaan” Natura-alueita, uhkaavat liito-oravan LSL 49.1 § paikkoja ja kulkuyhteyksiä, varmuudella pienentävät liito-oravan elinpiiriä MAL-Natura-alueella ja muuttaen MAL-Natura-alueen maapintaa ennen kuin kangasajuruoholle erikoistuneiden erityissuojeltavien lajien esiintymät on määritelty ja rajattu. Alueelta kuuluu tehdä useita lajeja ja luontotyyppisiä koskeva Natura-vaikutusten arviointi, myös alueen pinta- ja pohjavesien suojelemiseksi ja jotta LSL 5a § luontovahingot estetään alueella. Tämä sen takia, että yhteismetsän suunnitelluilla hakkuilla olisi laajoja vaikutuksista ja hakkuut ovat toistuneet ilman hoito- ja käyttösuunnitelmaa, FI0600033 SC; http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Hallamonharju_Valkeiskangas%286437%29

Hakija: Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ry

Yhteismetsä on valmistellut hakkuita Makkolanpuron alueelle. Vedet virtaavat Vieremälle, Pohjois-Savon puolelle. Ne haittaavat osaltaan purossa elävää uhanalaislajistoa kuten taimenta ja harjusta. Puro on ollut Pohjois-Savon viimeisiä harjuksen luonnonkantoja, ja sitä on pyritty suojaamaan jo 1970-luvulta alkaen seutu- ja maakuntakaavamääräyksiin.

Vaikka alueen suojelun muoto on maa-ainelaki Natura-alueella (MAL-Natura), niin alueella tulee noudattaa luonnonsuojelulain tapauskohtaisia säännöksiä, kuten:

- hakkuiden laajuus ja maanmuokkaus ei saa olla sellaista, että se haittaa MAL:n ja vesilain tavoitteita (pohjaveden muodostusta ei saa heikentää liian laajalla hakkuulla tai syvällä muokkauksella)
- LSL 49.1 § paikat kuten liito-oravan ja saukon lisääntymis- ja levähdyspaikat tulee turvata määrittelemällä paikat ennen hakkuisiin ryhtymistä. Purovarret ovat erityisen suotuisia molemmille
- liito-oravaa, metsäpeuraa ja kuukkelia koskevat Suomenselän alueella LSL 5 ja 5 a § arviointivelvollisuus, etenkin Natura-alueilla tapahtuvissa toimissa. Em. lajien levinneisyys on vakavasti ja pysyvästi supistunut, ja siten Natura-alueilla tulisi edistää kaikin ohjauskeinoin riittävän laajojen elinpiirien luonnonsuojelulain mukaista määrittämistä, määräaikaista rauhoittamista ja suojelualueiden muodostamista. Liito-orava on western taiga-luontotyyppin tyyppilaji. Liito-oravalle ja kuukkelille ei ole koko 14 km² Natura-alueelta

vieläkään määritelty **yhtään metsikköä**, joka säilytettäisiin tämän luontotyypin, tai näiden tyyppilajien esiintymispaikkoina. Vaikka westerntaigapiirteiden kuvaus on liitetty Natura-alueen ominaispiirteisiin, ELY-keskukset eivät ole ryhtyneet toimiin joilla edes yksi paikka säästettäisiin Natura-alueella suojelutavoitteiden mukaisena LSL-kohteena.

- metsäpeuran osalta tarvitaan erillinen Natura- ja YVA-arviointi koska lajin elinkierron turvaaminen on vaikeaa. Niihin kuuluu kuitenkin leimikkoina olevia luppaisia ja naavaisia puronvarsipuustoja jotka ovat leimikkoina. Harjualueiden jäkälikköjen edustaviksi saaminen vaatii hoito- ja käyttösuunnitelmaa **ennen hakkuita**. Nämä hakkuut on suunniteltu taloustavoitteiden mukaan, eikä niitä ole sovitettu hoidon tarpeisiin.

- Alueella elää vakituisesti myös kuukkeleita, metsoa ja pohjantikkaa, joiden esiintyminen tulisi turvata lintudirektiivin ja LSL 5 § nojalla.

- erityissuojeltavien lajien esiintymät tulee selvittää mm hoito- ja käyttösuunnitelman yhteydessä, ja siten turvata muutkin kuin MAL-Naturapiirteet. Pyhännän puolelta ei ole määritelty yhtään kangasajuruohon esiintymää, joita ei saa vahingoittaa **ennen lajistotutkimuksia**. Ajuruohon (Thymus) esiintymä on välitetty tällä viikolla PoPELY:n tietoon. Pienetkin esiintymät kärsivät jos niiden päälle jää hakkuutähteitä tai muuten lisätään ravinteisuutta, kuten ajouria rikkomalla

- alueella esiintyy uhanalaisia luontotyyppisiä, ja hakkuutähteiden levittäminen voisi haitata mahdollisten kissankäpäläluontotyypin (CR uhanalaisuus) laikkujen säilymistä. Myös tällä luontotyypillä on erityissuojeltavien lajien suuri esiintymistodennäköisyys.

- Makkolanpuron suojana oleva kapea ympäristötukialue ei riitä missään nimessä liito-oravan LSL 49.1 § paikaksi, koska mikä tahansa lisähakkuu 100 m säteellä siitä lisää tuulenkaatoja, ja kuivattaa purometsän pienilmastoa altistaen metsätuhoille. Tämä **vähittäinen reunavaikutus** tuhoaisi jo nyt kriittisen pienen LSL 49.1 § paikkojen ketjun, joka muodostuu alle hehtaarin metsiköiden pitkistä ketjusta

- puron varressa olevan ympäristötukialue saattaa olla määräaikainen, mikä ei riitä LSL 49.1 § mukaiseksi turvaamistoimeksi. Natura-suojelun aikana kuuluu hankkia riittävät tiedot, jotta **sallitut toimet voidaan määrittää**. Siksi PoPELYn tulee velvoittaa yhteismetsää laatimaan hakkuusuunnitelmasta Natura-vaikutusten arviointi, myös alueen pinta- ja pohjavesien suojelemiseksi.

Hakkuiden jatkuminen usean vuoden ajan aiheuttaa luontovahinkojen tutkimustarpeen ja uhkan Natura-alueen ominaispiirteille, jos hakkuut ulottuvat puronotkoihin. Silloin ne haittaisivat Natura-aluetta mm. pohjavesistä riippuvaisten luontotyyppien ja lajien suojelukohteena. Puropohjilla on lukuisia pohjaveden purkautumapaikkoja, mutta näitä ei ole paikannettu eikä merkitty viranomaistietoihin. Näin ollen niitä eivät vielä koske metsälain tai luonnonsuojelulain velvoitteet.

Natura-alueen ulkopuolella, mutta vastaavassa biotoopissa kuin Makkolanpuro, esiintyy **erityisuojeltavaa purolaakasammalta**. Sen esiintyminen tulee varmistaa sekä Natura- että YVA-suunnittelulla. Lajilla tunnetaan Suomesta enää vain parikymmentä esiintymää.

Natura-alueen purojen vesitalous on heikentynyt metsätalouden johdosta, eivätkä ELY-keskukset ole ohjeistaneet miten haittoja rajoitettaisiin, esim. hakkuukiertoa kohdentamalla tai mitoittamalla oikein.

Vaadimme 1) hakkuuvalmisteluiden keskeyttämistä koska Natura-alueelta ei ole tehty ratkaisua sallittujen hakkuutoimien laajuuden määrittämisestä ja 2) pyydämme ELY-keskukselta välittömiä selvitystoimia ja ilmoitusta mitä luonnonsuojelulain vastaisen tilanteen korjaamiseksi on tehty.

Liito-oravan havaintopaikat, jotka Katja Moisio löysi 10.9.2015:

1) paljon papanoita ison kuusen juurella (ilmeinen LSL 49.1 § tarkoittama risupesä/varastopuu).

Ympäröivien kuusten juurilta löytyi lisää.

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/kartanhaku/koordinaattihaku.html?y=64.00762&x=26.66120&srsName=EPSG%3A4258&e=62003&n=1149135&scale=8000&tool=siirra&styles=normal&lang=fi>

Toinen linkki ei ole ehkä ihan tarkka, eri koordinaattijärjestelmä. Ongelmia gps:n kanssa, joten tämä paikannus on otettu puhelimella. Iso kuusi:

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/kartanhaku/koordinaattihaku.html?y=7097841&x=483575&srsName=EPSG%3A3067&e=483433&n=7097907&scale=8000&tool=siirra&styles=normal&lang=fi>

Lisäksi toistaiseksi tarkistamaton, todennäköinen liito-orametsä. Tieltä katsottuna purolle päin näkyy reilun kokoista kuusta. Niiden seassa on lehtipuuta ja myös jokunen haapa.

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/linkki?scale=8000&text=Potentiaalinen+liiturimets%C3%A4&srs=EPSG%3A3067&y=7098293&x=483233&lang=fi>

Natura-alueen **vesitalous** on heikentynyt ja häiriintynyt useasti. Tämä on tapahtunut ilmeisesti myös vesilain vastaisesti johtuen hakkuiden ja Makkolanpuron yläpuolisen maanmuokkauksen valumien johdosta. Luontoa muuttavan toiminnan edellytyksien arviointi on jäänyt ELY-keskukselta kesken. Makkolanpuro on runsaan pohjavetensä takia keskeinen suojeluarvo koko Natura-alueella, ylimaakunnallisesti. Paikka soveltuisi jokihelmisimpukan palautusalueeksi.

Aloitteen tekijällä on **oikeus lausua aiempien hakkuiden haitankärsijänä, ettei aiheutettaisi peruuttamattomia muutoksia Natura-alueen luonnontilaan:**

1. Hakkuut eivät perustu luontoselvityksiin, eikä *metsänkätöilmoituksessa* ole otettu huomioon maanmuokkauksen ehtoja Natura-alueella.
2. Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen havaintojen mukaan Makkolanpurolla ja sen läheisyydessä on liito-oravan pysyvästi asuttamia LSL 49.1 § paikkoja määrittämättä. Välillisesti laajat hakkuut heikentävät liito-oravien metsäkäytävää yli maakuntarajan. Jäljellä olevaa puustoa tulee arvioida tällaisena metsäkäytävänä.
3. Väärät hakkuumenettelyt uhkaavat toistua, *vedenlaatua heikentäen*, ellei yhteismetsälle ym. Makkolanpuron omistajille kerrota hakkuiden ja maanmuokkauksen rajoittamistarpeesta.
4. Jos alueelle tehdään toimenpiteitä edellisvuosien tapaan, luontovahingot Natura-alueelle eivät ole ennallistettavissa. Vahingot kohdistuisivat sekä luontotyypeihin että lajeihin. Tunnetuin seudulla esiintyvä uhanalaislaji on **purolaakasammal** *Plagiothecium platyphyllum* Mönk. Tämä lähdepurossa elävä sammal on **vaarantunut, erityissuojeltava ja samalla Suomen vastuulaji**. Fagerstén kirjoittaa 2009: ”Purolaakasammalen uhanalaisuuden syinä ja uhkatekijöinä ovat lähteikköjen hyödyntäminen, lähiympäristöjen ojitukset ja metsänhakkuut. Monet äskettäin löydetyistä kasvupaikoista ovat viime vuosikymmenellä muuttuneet perusteellisesti ojitusten tai vedenoton vuoksi.” s.205-6.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38824/Lajikuvaukset_P-R_sivut_194-238.pdf?sequence=8 Vieremän puoli on vanhastaan tunnettu uhanalaisten ja harvinaisten kasvien kasvupaikkana, mutta vaateliaat **maksasammallajit** tunnetaan puutteellisesti.

Iisalmessa 10.9.2015

Iisalmen luonnon ystävien yhdistys

Jarmo Yliluoma
puheenjohtaja

Pertti Kaarakainen
taloudenhoitaja